

Research Paper

Paradoxical social life: An analysis of the Interaction between tradition and modernity in the perspectives of Mashhad youth

Seyed Mohamad Javad Gorji^{1*}, Saedeh Garousi²

Received: Oct. 13, 2025; Accepted: May. 19, 2026

ABSTRACT

Changing the lifestyle of young people is one of the most obvious aspects of social developments and perspectives, the mental aspect of these changes. Iranian society, mixed with tradition, religion and modernity, has organized various lifestyles. Sociological approaches have explained lifestyle mainly through the lens of consumption, differentiation, taste, fashion, identity and meaning, and social research has also addressed the descriptive and explanatory dimensions of this matter. The research was qualitative and conducted using the Strauss-Corbin data-based theory method with the participation of 22 young people aged 18 to 35 living in Mashhad. In contextual conditions, the functional role of religion in everyday life, unstable economy and policies affecting class perception and interaction of tradition, modernity and globalization, in causal conditions, the overshadowing of structures on mentalities, global ideas and self-redefinition, in interventional conditions, social judgment mechanisms, the challenge of collective norms and structural judgments in media fields, elitism and beliefs have played a role. Resistance to relations of domination, structural duality in cultural-political identity, independence in the field of religion and politics, reflective adaptation in facing the world, life based on traditions and multifaceted penetration of charismatic figures, the most important strategies and resistance to conventional models of success, ambiguity towards the future and blaming the political system, conventional and unconventional determinism and comfort seeking have been the main consequences. Conclusion: The objective and subjective life of young people is shaped by a mixture of action and reaction with complex and multi-layered conditions, which is the result of continuous efforts to harmonize the three elements of religion, tradition, and modernity.

Keywords: youth perspectives, tradition, modernity, religion, lifestyle

1. PhD Student in Sociology of Iranian Social Issues, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran

✉ gorji@ens.uk.ac.ir

* Corresponding Author

2. Professor of Sociology, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

✉ sgarousi@uk.ac.ir

INTRODUCTION

In today's society, young people live in complex conditions where the values and norms of the traditional family system, the lifestyle emerging from cyberspace, the rules and laws governing the formal structure of governance, etc. have undergone remarkable changes not only in the objective dimensions but also in the subjective dimensions of young people's lives. These extensive changes have affected the objective dimensions of young people's lives, such as clothing, self-grooming, and type of entertainment, as well as subjective dimensions such as musical taste, cultural consumption, and youth perspectives, and have severely affected this sensitive segment of society regarding its place in society and the image of the future.

In today's society, young people live in complex conditions where the values and norms of the traditional family system, the lifestyle emerging from cyberspace, the rules and laws governing the official structure of governance, etc. have undergone remarkable changes not only in the objective dimensions, but also in the subjective dimensions of young people's lives. These extensive changes have affected the objective dimensions of young people's lives, such as clothing, self-arrangement, and type of entertainment, as well as subjective dimensions such as musical taste, cultural consumption, and youth perspectives, and have severely affected this sensitive segment of society regarding its position in society and the image of the future. Such changes have been mentioned in many social studies.

The present study, focusing on the city of Mashhad, as a city with a strong, increasing, and contradictory coexistence of tradition and modernity, seeks to answer the question of how conflicting structural contexts have affected the process of formation and evolution of young people's perspectives regarding themselves and society in the present and future. Therefore, with a qualitative approach based on data-based theory, it attempts to achieve a comprehensive understanding of the hidden mechanisms that shape and shape the mentality of this generation in the midst of a field of conflicting forces through an in-depth analysis of the lifestyle narratives of Mashhad youth. The city of Mashhad, with its unique religious status and the growing growth of modern urban trends, is a natural laboratory for studying the complex interactions between tradition and modernity. On the one hand, religious symbols and norms constitute a major part of the city's collective identity; on the other hand, the development of tourism infrastructure, the spread of modern shopping malls, and the penetration of social networks have provided a platform for the emergence of new consumption patterns and identities. This contradictory coexistence is reflected not only at the macro level, such as urban policies, but also in the micro-layers of the daily lives of young people.

PURPOSE

Focusing on the city of Mashhad, as a city with a strong, increasing, and contradictory coexistence of tradition and modernity, the present study seeks to answer the question of how conflicting structural contexts have affected the process of formation and evolution of youth perspectives on themselves and society in the present and future. Therefore, with a qualitative approach based on data-based theory, it attempts to achieve a comprehensive understanding of the hidden mechanisms that shape and shape the mentality of this generation in the midst of a field of conflicting forces through an in-depth analysis of the lifestyle narratives of Mashhad youth.

METHODOLOGY

This research is qualitative and was conducted using the Strauss and Corbin Foundation Data Theory method. Data analysis was conducted using open, axial, and selective coding methods, and to understand theoretical perspectives, the analysis of daily life dimensions was the criterion for action. Based on theories and summarizing lifestyle components, perspectives include rationality, religion, religious behaviors, moral perspectives, values, and semantic attitudes based on the opinions of Gordon, Lloyd Warner, Roger Brown, J.A., Will, and Fern. Based on in-depth interviews with participants, perspectives were examined in the form of concepts in contextual, causal, intervening, strategies, and consequences conditions.

FINDINGS

Social phenomena that play a role in the context of contextual conditions are in dynamic and multi-layered interaction with macro-events and structures such as the political institution or state, the educational system, the family and the neighborhood of the individual's life, which are, on the one hand, the children of tradition and, on the other hand, the children of ideas reproduced in modernity, such as hedonism and individualism. This is how structures have cast an umbrella over the mentality of young people, traditional frameworks, in close contact with global processes, direct the objective-subjective life of actors, and global ideas that are widely disseminated by cyberspace and social networks, determine the individual's continuous redefinition of himself and the world. In this complex and infinite space, mentalities are subject to the intervention of other phenomena that fluctuate from social judgment mechanisms to structural contradictions in the social fields of the media and subjective beliefs. In such circumstances, the judgment that the young person has made about the socio-familial personality of his parent or parents as selfish or unbalanced personalities, the judgment that he has obtained from society about his own personality, the knowledge that he has perceived about the prevailing atmosphere in society and has taken a position on it, the information that he has

obtained about the evolving dimensions of life in the global village, the new understanding that he has gained about the capacity of reason versus religion, the observations and documentation that he has gained about the power of global media versus himself, and finally the gap that he has observed and perceived between experts and other strata or between religious and non-religious people, direct his mentalities, beliefs, and perspectives towards specific angles and landscapes.

In such turbulent, broad and extensive conditions, young people turn to ways of mental interaction in order to advance their goals, meet their needs, overcome suffering, and achieve desired things. In these ways, resistance to normative pressures, acceptance and adaptation to structural dualities in the field of cultural-political identity, efforts to gain independence in the field of religion and politics, thoughtful adaptation in facing the world, flexible interaction with traditions, and acceptance of the influence of figures are considered dominant phenomena, and the results obtained from them lead to influential and powerful consequences, among which we can mention phenomena that have powerfully and widely affected the perspectives of young people. Such as meaningful resistance to normative models of success, ambiguity about the future, absolute blame on the governing system for all suffering, deficiencies, and failures, and ultimately a view of life that does not tolerate any suffering or tolerance and focuses on a kind of comfort and convenience. Based on the analysis of the concepts and process of immersion in data and by observing the principles governing data-based theory, we can introduce the structural gaps and contradictory perspectives of youth, which are a reflection of the conflict between tradition and modernity and arise from social disappointments and frustrations, as the core category.

CONCLUSION

In the end, with a combination of a set of diverse and complex phenomena that have affected the individual and social lives of activists in various fields, it must be said that the existence and individual and social identity of young people are formed and are formed in a mixture of action and reactions, mentality and objectivity, past and future, matter and meaning, local and global, known and unknown factors, transparent and non-transparent matters, and achieving deep, comprehensive, and reliable knowledge in the field of youth requires a set of integrated, scientific, and in-depth studies.

The social life of young people is in a situation where religion is serious, functional, individual and reassuring. In this situation, the powerful onslaught of modernity through the media has mainly entered the content elements of religion, and the principle of religion and its presence in individual and social life are still considered indisputable. In this situation, individual perspectives on religion are not made from a negative-positive perspective but from the perspective of how to

implement and increase its benefits. In addition, religion is considered more credible and vital in the field of personal, intuitive and moral affairs, while its social, economic and macro-areas are considered doubtful and vulnerable.

Another important element in the social life of young activists is their perception of inflation and the unstable economic situation of society. The formation of this perception, which has been intensified by the mediation of foreign media and social networks, has resulted in the creation of a fragile and uncertain perspective in relation to other aspects of social life. In this perspective, the economy and economic variables are considered as the foundations of any transformation in the cultural, political, family, etc. fields in the present and future, and any economic change is seen as a driver of other changes. This part of the research findings is in line with some modern theoretical approaches such as Bourdieu's field theory.

NOVELTY

This research is based on qualitative research and based on the researcher's previous knowledge and experiences, and has discussed and examined the mental aspects of youth lifestyle in a transparent, realistic, and in-depth manner.

CONFLICT OF INTREST

The authors declare that there are no conflicts of interest regarding this research.

AI DISCLOUSURE

In this research, artificial intelligence tools were not used.

FUNDING

This research has not received any financial support from government, private, or non-profit organizations.

BIBLIOGRAPHY

- Abazari, Y. A. (2014). *Jāme'e-ye bāzār* [Market society]. In Ghafari, G. & Javadi Yegane, M. R. (Eds.), *Gozāresh-e vaz'iyat-e ejtemā'i-ye keshvar* [Report on the social status of the country] (pp. 203-208). Tehran, Iran: Institute for Social and Cultural Studies, Ministry of Science, Research and Technology.
- Afrasiabi, H., & Baharloui, M. (2019). Peyāmadhā-ye torm dar zendegi-ye ruzmarre-ye javānān-e tabaghe-ye pā'in [Consequences of inflation in the daily life of lower class youth]. *Applied Sociology*, 31(4), 23-44.
- Afshar Kohan, J., Belali, E., & Soleimanpour, M. A. (2011). Barresi-ye vaz'iyat-e orfi shodan-e dāneshjuyān va barāye mo'asser bar ān [Investigating the secularization of students and some factors affecting it]. *Applied Sociology*, 22(1), 135-158.
- Akbari, H., & Teymouri, M. (2018). Farātahlil-e tahghighāt-e sabk-e zendegi bā ta'kid bar miqdār-e asirpaziri az shabakehā-ye māvāreh-i-ye Fārsi zabān [Meta-analysis of lifestyle research with emphasis on the level of influence of Persian-language satellite networks]. *Communication Research*, 25(2), 9-28.
- Alamzadeh, M., & Rastegari, S. (2014). Dindāri-ye javānān, ideāl-hā va vāghi'at-hā: Barresi-ye mahnudi-yathā-ye goftemānhā-ye dini dar tahlil-e dindāri-ye javānān (shahr-e Tehrān) [Youth religiosity, ideals and realities: Examining the limitations of religious discourses in analyzing youth religiosity in Tehran]. *Sociological Studies*, 21(2), 159-188.
- Ansari, M. R., Kazemipour, Sh., & Ali Mohseni, R. (2019). Motāle'e-ye jāme'e-shenākhti-ye manābe'-e hovi-yati-ye dāneshjuyān-e dāneshgāh-e Tehrān [A sociological study of identity resources of Tehran University students]. *Sociological Studies*, 26(2), 293-312.
- Azad Aramaki, T. (2007). Olguhā-ye sabk-e zendegi dar Irān [Lifestyle patterns in Iran]. In Hajiani, E. (Ed.), *Algoohā-ye sabk-e zendegi-ye Īrāniān* [Iranian lifestyle patterns] (pp. 15-34). Tehran, Iran: Strategic Research Center of the Expediency Discernment Council.
- Bell, D., & Hollows, J. (2005). *Ordinary lifestyles: Popular media, consumption and taste*. McGraw-Hill Companies.
- Bennett, A. (2018). Conceptualising the relationship between youth, music and DIY careers: A critical overview. *Cultural Sociology*, 12(2), 140–155. <https://doi.org/10.1177/1749975517750760>
- Britton, J. (2019). Muslim men, racialised masculinities and personal life. *Sociology*, 53(1), 36–51. <https://doi.org/10.1177/0038038518772480>
- Chavoshian, H. (2002). *Sabk-e zendegi va hovi-yat-e ejtemā'i: Masraf va entekhābhā-ye zooqi be onvān-e shāleye tamāyoz va tashāboh-e ejtemā'i dar dore-ye ākher-e modernite* [Lifestyle and social identity: Consumption and taste choices as the foundation of social distinction and similarity in the late modern period] [Doctoral dissertation], University of Tehran, Tehran, Iran.

- Cheney, D. (1999). *Sabk-e zendegi* [Lifestyle] (A. Chavoshi, Trans.). Tehran, Iran: Secretariat of the Council of Public Culture, Ministry of Culture and Guidance.
- Cicchelli, V., & Octobre, S. (2017). Aesthetico-cultural cosmopolitanism among French young people: Beyond social stratification, the role of aspirations and competences. *Cultural Sociology*, 11(4), 416–437. <https://doi.org/10.1177/1749975517723951>
- Driezen, A., Clycq, N., & Verschraegen, G. (2023). In search of a cool identity: How young people negotiate religious and ethnic boundaries in a superdiverse context. *Ethnicities*, 23(1), 3–25. <https://doi.org/10.1177/14687968221080241>
- Ebrahimi, G., & Behnoei, A. (2010). Sabk-e zendegi-ye javānān: Barresi-ye jāme'e-shenākhti-ye sabk-e zendegi va mo'allefehā-ye ān dar miyān-e dokhtarān va pesarān-e shahr-e Bābolsar [Life style and its dimensions among the youth studying boys and girls in the city of Babolsar]. *Cultural Studies & Communication*, 6(18), 135-160.
- Elahi Khorasani, A., & Azizi, A. (2018). *Sabk-e zendegi; Mafhum-shenāsi va nazariye-hā* [Lifestyle; Concepts and theories]. Mashhad, Iran: Be Nashr.
- Fraser, A., Cheuk, E., & Li, Y. (2017). The second life of Kowloon Walled City: Crime, media and cultural memory. *Crime, Media, Culture*, 13(2), 217–234. <https://doi.org/10.1177/1741659016680298>
- Hood, M. M. (2021). Instagram versus reality: The design and use of self-curated photo elicitation in a study exploring the construction of Scottish identity amongst personal style influencers on Instagram. *Qualitative Research*, 21(6), 865–889. <https://doi.org/10.1177/1468794120961856>
- Iman, M. T., & Marahmati, N. (2014). Tabyin-e jāme'e-shenākhti-ye gerāyesh-e javānān be sabk-e zendegi-ye modern dar shahr-e Shirāz [Sociological explanation of youth tendency towards modern lifestyle in Shiraz city]. *Applied Sociology*, 25(3), 1-20.
- Jensen, M. (2007). Defining lifestyle. *Environmental Sciences*, 4(2), 63–73. <https://doi.org/10.1080/15693430701454580>
- Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121–140. <https://doi.org/10.2307/2787065>
- Lawrence, E., Mollborn, S., Goode, J. A., & Pampel, F. C. (2020). Health lifestyles and the transition to adulthood. *Socius*, 6, 1–17. <https://doi.org/10.1177/2378023120982355>
- Ministry of Culture and Islamic Guidance. (2016). *Gozāresh-e keshvari-ye peymāyesh-e melli-ye arzesh-hā va negāresh-hā-ye Īrāniān, mouj-e sevom* [National report of the national survey of Iranian values and attitudes, third wave]. Tehran, Iran: Ministry of Culture and Islamic Guidance.
- Ragheb, A., & Javadi Yeganeh, M. R. (2024). Paziresh-e bi-edālāti-ye eqtesādi dar zehniyat-e Īrāni [Acceptance of economic injustice in the Iranian mindset]. *Sociological Studies*, 31(1), 79-99.

- Reimer, B. (2005). *Farhang-e javānān dar modernite-ye mote'akher* [Youth culture in late modernity] (A group of authors, Trans.). Tehran, Iran: National Youth Organization Publications.
- Rimmer, M. (2010). Listening to the monkey: Class, youth and the formation of a musical habitus. *Ethnography*, 11(2), 255–283. <https://doi.org/10.1177/1466138110362209>
- Serajzadeh, S. H., & Pouyafar, M. R. (2012). Motāle'e-ye orfi shodan dar miyān-e Īrāniān-e mosalmān; moghāyese-ye beyn-e nasli dar Tehrān-e bozorg [A study of secularization among Iranian Muslims; an intergenerational comparison in Greater Tehran]. *Iranian Social Development Studies*, 4(4), 65-88.
- Taleban, M. R., & Rafiei Bahabadi, M. (2017). Tahlili-ye boli va kalān-negar az orfi shodan dar Īrān [A Boolean and macroscopic analysis of secularization in Iran]. *Sociology of Social Institutions*, 4(10), 9-32.
- Wilska, T. A., Holkkola, M., & Tuominen, J. (2023). The role of social media in the creation of young people's consumer identities. *SAGE Open*, 13(2), 1–14. <https://doi.org/10.1177/21582440231177003>
- Zokaei, M. S. (2022). Arzesh-hā va sabkhā-ye zendegi-ye javānān-e Īrāni dar nim qarn-e ākher: Tedāvom-hā va gosast-hā [Values and lifestyles of Iranian youth in the last half century: Continuities and discontinuities]. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 29(99), 47-88.

مقاله پژوهشی

زیست اجتماعی پارادوکسیکال: واکاوی تعامل میان سنت و مدرنیته در چشم‌اندازهای جوانان مشهد

سیدمحمدجواد گرچی^۱، سعیده گروسی^۲

دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۰۹؛ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۲۹

چکیده

تغییر سبک زندگی جوانان، از بارزترین وجوه تحولات اجتماعی و چشم‌اندازها، وجه ذهنی این تغییرات هستند. جامعه ایران عجین با سنت، دین و مدرنیته، انواع سبک زندگی را سامان داده است. رویکردهای جامعه‌شناختی، سبک زندگی را عمدتاً از دریچه مصرف، تمایز، ذائقه، مد، هویت و معنا تبیین کرده‌اند و پژوهش‌های اجتماعی نیز به ابعاد توصیفی و تبیینی این امر پرداخته‌اند. پژوهش از نوع کیفی و با روش نظریه داده‌بنیاد اشتراوس-کوربین با مشارکت ۲۲ نفر از جوانان ۱۸ تا ۳۵ ساله ساکن مشهد، انجام شده است. در شرایط زمینه‌ای، نقش کارکردی دین در زندگی روزمره، اقتصاد ناپایدار و سیاست‌های تأثیرگذار بر ادراک طبقاتی و تعامل سنت، مدرنیته و جهانی شدن، در شرایط علی، سایه‌انداختن ساختارها بر ذهنیت‌ها، اندیشه‌های جهانی و بازتعریف خود، در شرایط مداخله‌گر، مکانیسم‌های داوری اجتماعی، چالش هنجارهای جمعی و قضاوت‌های ساختاری در میداين رسانه، نخبگی و اعتقادات نقش‌آفرین بوده‌اند. مقاومت در برابر روابط سلطه، دوگانگی ساختاری در هویت فرهنگی-سیاسی، استقلال در عرصه دین و سیاست، سازگاری بازاندیشانه در مواجهه با جهان، زندگی بر مدار سنتها و نفوذپذیری چندوجهی از چهره‌های کاریزما، مهم‌ترین راهبردها و مقاومت در برابر الگوهای مرسوم موفقیت، ابهام نسبت به آینده و مقصر دانستن نظام سیاسی، جبرگرایی عرفی و غیرعرفی و آسایش طلبی، پیامدهای اصلی بوده‌اند. زیست عینی و ذهنی جوانان در آمیزه‌ای از کنش و واکنش با شرایط پیچیده و چندلایه شکل گرفته که نتیجه تلاش مستمر در همسازی میان سه عنصر دین، سنت و مدرنیته است.

کلیدواژه‌ها: چشم‌اندازهای جوانان، سنت، مدرنیته، دین، سبک زندگی

۱. دانش‌آموخته دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه

شهید باهنر، کرمان، ایران

✉ gorji@ens.uk.ac.ir

* نویسنده مسئول

۲. استاد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

✉ sgarousi@uk.ac.ir

۱. مقدمه و بیان مسئله

تغییر، تنها نیروی پایدار در جهان است و سرعت تغییرات، مهم‌ترین ویژگی جهان معاصر قلمداد می‌شود. ایران طی چند دهه اخیر، با تغییرات شتابان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مواجه بوده است؛ تحولات گسترده‌ای که بیش از همه، جوانان را به عنوان نیروی محرکه تغییرات اجتماعی، تحت تأثیر قرار داده است. آنها در جایگاه سرمایه‌های انسانی و آینده‌سازان جامعه، دارای نگرش‌ها و چشم‌اندازهای ویژه و کمتر شناخته شده‌ای هستند که از سویی بازتاب‌دهنده وضعیت کنونی زندگی‌شان و از سویی دیگر، روشن‌کننده جهت‌گیری‌های آتی جامعه است. جوانان^۱ ایران که با جمعیتی بالغ بر ۲۳ میلیون نفر، حدود ۲۷ درصد از جمعیت را تشکیل می‌دهند (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲)، به عنوان کنشگران اجتماعی فعال در جامعه در حال گذار کنونی، در مواجهه با تحولات پرشتاب، فزاینده و پیچیده جامعه، از چشم‌اندازهایی متنوع، چندلایه و گسترده نسبت به جامعه و آینده برخوردارند. چشم‌اندازها^۲ که به معنای مجموعه نگرش‌ها، انتظارات و برداشت‌های ذهنی نسبت به جامعه و آینده تعریف می‌شود، صرفاً بازتابی از واقعیت‌های عینی نیستند، بلکه برساخته‌ای از تعامل دینامیک بین تجربه‌های زیسته، انتظارات فردی و الزامات ساختاری هستند که در بستری از تنش‌های پنهان و آشکار شکل می‌گیرند. درک چشم‌اندازها که متضمن درک نگرش‌ها، هنجارها و ارزش‌های پنهان است، نگرانی سیاست‌گذاران حوزه مسائل اجتماعی و تحولات فرهنگی است؛ زیرا هرگونه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در زمینه مدیریت اجتماعی، مستلزم کشف چشم‌اندازهای بی‌شمار سبک زندگی مردم جامعه است (چنی، ۱۹۹۶، ۱۵۹).

تحول چشم‌اندازها، نه تنها در مقیاس یک جامعه، بلکه دارای وجوه گسترده جهانی است همانگونه که اینگلههارت^۳ در زمینه تغییرات ارزشی افراد، از تحول ارزش‌های

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۶

دوره XX، شماره XX
فصل ۱۴۰۵/۱۴۰۶
پیاپی XX

۱. بنابر مصوبه جلسه سی و هشتم شورای عالی جوانان مورخ ۱۳۹۷/۹/۱۰، بازه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال به عنوان سنین جوانی تعریف شده است. پیش از این، سن جوانی بین ۱۵ تا ۲۹ سال بوده است.

2. Perspective=Attitude

3. Inglehart

اقتصادی، فیزیکی و جسمی به ارزش‌های خودابرازی و کیفیت زندگی سخن گفته است (اینگلهارت، ۱۳۹۵، ۱۱۲). بنابراین، بخش مهمی از تغییرات ارزشی جوانان، همراه با تغییرات جهانی است. به عنوان مثال، مطالعات بین‌المللی ارزش‌ها طی سال‌های ۱۹۹۵، ۱۹۸۱، ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ با بررسی ارزش‌ها و باورهای مردم ۶۰ کشور جهان، نشان از تغییرات بزرگی در ارزش‌های مردمی جهان داشته است. این پژوهش‌ها بیانگر تحولی نظام‌مند در ارزش‌ها و باورهای مردم جهان بوده که بازتاب تغییرات اقتصادی و فناوری‌های صنعتی و نقش رسانه‌های مسلط جهانی در گسترش ارزش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جدید است (شفرز، ۲۰۰۵، ۱۰۰).

جوانان در جامعه کنونی در شرایط پیچیده‌ای زیست می‌کنند که ارزش‌ها و هنجارهای نظام سنتی خانواده، سبک زندگی برآمده از فضای مجازی، قواعد و قوانین حاکم بر ساختار رسمی حاکمیت و... نه تنها ابعاد عینی، بلکه ابعاد ذهنی زندگی جوانان را دستخوش تحولاتی شگرف نموده است. این تغییرات گسترده، ابعاد عینی زندگی جوانان مانند پوشش، خودآرایی و نوع تفریح تا ابعاد ذهنی مانند ذائقه موسیقایی، مصرف فرهنگی و چشم‌انداز جوانان را درنور دیده است و این قشر حساس جامعه را نسبت به جایگاه خود در جامعه و تصویر آینده، به شدت تحت تأثیر قرار داده است. چنین تغییراتی در پژوهش‌های اجتماعی فراوانی مورد اشاره قرار گرفته است.

پژوهش حاضر با تمرکز بر شهر مشهد، به عنوان شهری با همزیستی شدید، فزاینده و متناقض^۱ سنت و مدرنیته، در پی پاسخ به این پرسش است که چگونه بسترهای ساختاری تعارض‌آمیز، فرآیند شکل‌گیری و تحول چشم‌اندازهای جوانان را نسبت به خویش و جامعه در حال و آینده تحت تأثیر قرار داده‌اند؟ بنابراین، با رویکردی کیفی گرایانه و مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد، می‌کوشد تا از طریق واکاوی عمیق روایت سبک زندگی جوانان مشهدی، به درکی جامع از سازوکارهای پنهانی دست‌یابد که ذهنیت این نسل را در میانه میدان نیروهای متعارض شکل داده و می‌دهند. شهر مشهد، با جایگاه

1. paradoxical

بی‌همتای مذهبی و رشد روزافزون جریان‌های مدرن شهری، آزمایشگاهی طبیعی برای مطالعه تعاملات پیچیده بین سنت و نوگرایی است. از یک سو، نمادهای دینی و هنجارهای مذهبی، بخش عمده‌ای از هویت جمعی این شهر را تشکیل می‌دهند؛ از سوی دیگر، توسعه زیرساخت‌های گردشگری، گسترش مراکز خرید مدرن و نفوذ شبکه‌های اجتماعی، بستری برای ظهور الگوهای مصرفی و هویتی نوین فراهم کرده‌اند. این همزیستی متناقض، نه تنها در سطح کلان مانند سیاست‌های شهری بلکه در لایه‌های خرد زندگی روزمره جوانان بازتاب یافته است.

۲. پیشینه نظری و تجربی

۲-۱. پیشینه نظری

اصطلاح سبک زندگی تاریخی صدساله دارد و از دهه دوم ۱۹۲۰ میلادی رواج یافت، اما گذشت زمان بر اهمیت و زوایای آن افزود، تحولاتی در اندیشه‌های پیرامون آن رخ داد و طیف وسیعی از ایده‌ها توسط فلاسفه، روانشناسان و جامعه‌شناسان ارائه شد. اصلی‌ترین جامعه‌شناسان حوزه سبک زندگی یعنی زیمل، وبلن، وبر، کلاکھون، برلسون، استیز، ون‌هوتن، بورديو، ون‌فوسن، لسلی، لوید وارنر، لسلیگرن، راجر براون، جی.ای.ویل و فرن، آن را در چهار منظر مورد توجه قرار داده‌اند: الف) پوشش، لباس، خودآرایی، مدگرایی، وضع ظاهری و مدیریت بدن؛ ب) شیوه‌های گذران اوقات فراغت، تفریحات، ورزش‌ها، بازی‌ها و ذوقیات؛ ج) مصرف فرهنگی، صنایع فرهنگی، خواندنی‌ها، شنیدنی‌ها و دیدنی‌ها و د-عقلانیت، دین، رفتارهای مذهبی، چشم‌اندازهای اخلاقی، ارزش‌ها و نگرش‌های معناگرایانه. این بُعد اخیر که به صورت خاص وجوه ذهنی را در سبک زندگی هدف قرار داده است، رویکردی بینارشته‌ای و جدیدتر در مطالعات اخیر محسوب می‌شود که تأکید بر سلیقه و جنبه‌های ذهنی را جایگزین مصرف و جنبه‌های عینی کرده است (چنی، ۱۹۹۳، ۱۷۶). مبتنی بر رویکردهای نظری، مؤلفه‌های سبک

زندگی در سه سطح مطرح است: توصیف روابط، مباحث فرایندی^۱ و مباحث تبیینی. در سطح اول، فعالیت‌ها، علاقه‌مندی‌ها و عقاید سیاسی و اجتماعی (فرن، ۲۰۰۱، ۱۷۵)؛ در سطح دوم، اموال و فعالیت‌ها و در سطح سوم، نگرش‌ها، گرایش‌ها و روابط انسانی مورد توجه قرار می‌گیرند (مهدوی‌کنی، ۱۳۸۷، ۶۳).

گفتمان^۲‌های نظری سبک زندگی، حول شش دالّ مرکزی^۳ مفصل‌بندی^۴ شده‌اند: مصرف، تمایز، ذائقه، مد، هویت و معنا. گفتمان مصرف، در تقابل با رویکردی که فرد را در طبقات اجتماعی رتبه‌بندی می‌کرد، رفتارهای مصرفی را مبنای شکل‌گیری هویت اجتماعی و سبک زندگی محسوب می‌کند؛ گفتمان لذت^۵ با الهام از ایده‌های بنتام^۶ که غایت زیست انسانی را رهایی از رنج و دست‌یابی به لذت می‌دانست، سبک زندگی را بر پایه لذایت منتشرشونده مورد توجه قرار داده است؛ گفتمان معناگرا مبتنی بر اندیشه‌های کگارد^۷، انسان را فاقد هرگونه ماهیت ثابت و هویت از پیش تعیین‌شده بلکه، انسان را امری ساختنی قلمداد کرده است که در تقابل با امر موجود و قابل مشاهده، ساختاربندی شده است؛ در گفتمان نمادگرایانه مانند دیدگاه گیدنز، سبک زندگی روش الگومند مصرف، درک و ارزش‌گذاری محصولات فرهنگ مادی است که استقرار معیارهای هویتی را در چهارچوب زمان و مکان ممکن می‌سازد. در نهایت گفتمان آخر، سبک زندگی را بر مفهوم منزلت و تمایز، استوار کرده است، همان‌گونه که بوردیو با تحلیل انتخاب‌ها در سبک زندگی، تمایزات اجتماعی و ساختاری در مدرنیته را از رهگذر صور فرهنگی بیان نموده و مصرف را به‌منزله نمایشی از تسلط بر یک رمز ارتباطی و گرایشی زیباشناختی دانسته است (بوردیو، ۱۹۸۴، ۸).

1. processes
2. Discoursr
3. master signifier
4. Articulation
5. Pleasure
6. Jeremy Bentham
7. Kier kegaard

با رویکردی تحلیلی، نظریهٔ آنومی با توجه به ظرفیت مفهومی قابل توجه خویش، چارچوب نظری مناسبی برای پژوهش درباره طیف وسیعی از مسائل اجتماعی است. دورکیم با برقراری تمایز میان دو نوع آنومی حاد^۱ و مزمن^۲ به تبیین شرایط پدیداری پدیده‌های اجتماعی پرداخته است. آنومی حاد، در اثر بحران‌های ناگهانی اتفاق می‌افتد اما نوع دیگری از فضای زندگی اجتماعی وجود دارد که در حال حاضر وضعیتی مزمن دارد و آن جهان صنعت و تجارت است (دورکیم، ۱۳۸۹، ۱۱۰). مرتن شکاف میان دو وضعیت عینی و ذهنی را عامل بروز انواعی از ناهنجاری‌ها قلمداد کرده است. در چنین شرایطی است که تعارض میان اهداف فرهنگی^۳ و ابزارهای نهادی^۴، زمینه‌ساز کنش‌ها یا نگرش‌هایی متعارض یا متشطط می‌شود. در حالیکه از نظر دورکیم شرایط نابسامان^۵، با آرزوهای نامحدود مشخص می‌شود، مرتن به فقدان وسایل مشروع برای رسیدن به اهداف و آرزوهای محدود و تجویز شده اشاره دارد. علیرغم گسترش بی‌ضابطهٔ اندیشه‌ای که پژوهشگران، دامنه وسیعی از شرایط اجتماعی و حالت‌های روانی را آنومی دانسته‌اند.

از دیگر رویکردهایی که چگونگی شکل‌گیری چشم‌اندازهای افراد را به‌عنوان بخشی از سبک زندگی تبیین کرده‌اند، نظریه میدان^۶ و عادت‌واره^۷ بوردیو می‌باشد. عادت‌واره از طریق نشان‌دادن مجموعه‌ای از مقولات ادراکی فرد که مبتنی بر طبقه‌بندی‌های قبلی، نظام ارزشی، باورها، فرض‌ها و پیش‌داوری‌هاست، عمل می‌کند (گرنفل، ۱۳۹۳، ۲۹۰). موقعیت عاملان اجتماعی در سلسله‌مراتب توزیع سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی به موقعیت‌هایی می‌انجامد که در آن موقعیت‌ها، افراد سبک زندگی یکسانی داشته باشند (جمشیدیها، ۱۳۸۶، ۱۴۲). گیدنز، سبک زندگی را مجموعه‌ای کم‌وبیش جامع از عملکردها می‌داند که فرد آن‌ها را به‌کار می‌گیرد تا هم نیازهای جاری او را برآورند و هم

1. Acute Anomie
2. Cronic Anomie
3. Cultural Goals
4. Institutional Means
5. Anomic
6. Feild
7. Habitus

روایت خاصی را که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران مجسم سازند (گیدنز، ۱۳۷۸، ۱۲۰). او با فرارفتن از دوگانگی عاملیت و ساختار، بر قدرت بازاندیشی کنشگران تأکید و دنیای کنونی را فرایندی بازاندیشانه دانسته است که فرد آن را با انتخاب سبک زندگی ویژه در تعامل با دیگران و حضور در اجتماع انجام می‌دهد. دو عنصر محوری در چشم‌اندازهای زندگی یعنی دین و سنت و به تبع آن سبک زندگی دینی و سنتی که همیشه دارای پیوند نزدیک با یکدیگر بوده‌اند، متأثر از جریان بازاندیشی، به شدت تغییر یافته‌اند (گیدنز، ۱۳۷۷، ۱۳۰).

نش جوانان را به عنوان گروهی می‌شناسد که بیشترین پذیرش را نسبت به کالاهای شیوه‌های فرهنگی بیگانه دارند و یا بالعکس، نسبت به آن مظنون هستند. جوانان پیشگام استقبال از تغییرات فرهنگی هستند و بخشی از جامعه به شمار می‌آیند که استعداد گسست فرهنگی و عدم بازآفرینی شیوه‌های فرهنگی سنتی را از خود نشان می‌دهند و مد، لباس، زبان، علائق زیبایی‌شناختی و ایدئولوژی‌هایی که با خرده فرهنگ جوانان همراه هستند، ابزارهایی برای این گسست محسوب می‌شوند (ذکایی، ۱۳۸۶، ۱۲۵). در همین راستا، کاستلز نیز باور داشت که زندگی روزمره ما در عمده‌ترین وجوه خود با دو جریان جهانی شدن و هویت شکل می‌گیرد و در دهه‌های پایانی قرن بیستم این موج‌های نیرومند هویت‌ها است که جهان را به لرزه درآورده است (کاستلز^۱، ۱۳۸۰، ۴۳۲).

از دیدگاه ترنر، فرآیند جهانی شدن، گسترش رسانه‌های ارتباطی و اطلاعاتی، جنبش‌های اجتماعی و جنبش‌های حقوق مدنی، شهرنشینی و... منجر به تغییر ارزش‌های سنتی افراد گشته و ارزش‌های مدرنی را برای آنان به ارمغان آورده است که در تقابل با ارزش‌های سنتی و قدیمی قرار دارند و منجر به تنش و اختلاف بین نسلی شده‌اند که ناشی از سرعت و حجم حرکت از سنت به نوگرایی بوده است. اگر سیر تغییر و گذار از سنت به مدرنیته بدون ملایمت و با شتاب صورت گیرد می‌تواند موجب اختلال در ارزش و به دنبال آن فروپاشی جامعه شود (ترنر، ۲۰۰۳، ۲۵۳).

۲-۲. پیشینه تجربی

شاید جامع‌ترین پژوهش در زمینه نگرش‌های جوانان را بتوان موج سوم پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان در سال ۱۳۹۴ دانست که نگرش افراد بالای ۱۵ سال ایرانی را در ۳۱ استان پیرامون موضوعات گوناگونی مانند ارزش‌های بنیادین، ارزش‌های خانوادگی، پنداشت از عدالت، نگرش به حال و آینده، نگرش‌های دینی، نگرش‌های اقتصادی، ترجیحات ایدئولوژیک، نگرش به روابط خارجی و... سنجیده است. در این پژوهش، نگرش به آینده با مؤلفه‌های وضعیت دینداری حال و آینده، وضعیت سیاسی مردم، وضع جرائم، وضع اخلاقی و فاصله ثروتمندان و فقرا در وضع کنونی و پنج سال آینده سنجش شده‌اند.

رسول‌زاده‌اقدم (۱۳۹۴) بین مدت زمان عضویت، میزان استفاده، نوع استفاده (هدفمند یا غیرهدفمند) و واقعی تلقی کردن محتوای مطالب رسانه‌های اجتماعی و گرایش به سبک زندگی نوین در ابعادی چون مدگرایی، توجه و نگرش به بدن، اوقات فراغت، همبستگی معنادار مستقیمی مشاهده کرده است.

مهاجرى (۱۳۹۶) با بررسی نقش تلفن همراه بر تغییر سبک زندگی نشان داده است که تغییر سبک زندگی افراد با میزان رضایت و اعتماد آن‌ها به تلفن همراه ارتباط معنی‌دار و مثبت داشته است.

اکبری و تیموری (۱۳۹۷) میزان تأثیرپذیری از شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان را بر مؤلفه‌های مصرف‌گرایی، سبک زندگی مدرن، نحوه گذران اوقات فراغت، مدیریت بدن، مدگرایی، ثروت‌گرایی و رضایت‌مندی از زندگی زناشویی مثبت ارزیابی کرده‌اند. پاشایی و همکاران (۱۳۹۷) با واکاوی تجربه جوانان از زندگی با اینترنت، به مضامینی مانند دنیای اینترنت به عنوان ایده‌آل مجازی جوانان؛ اینترنت و تغییر در سبک زندگی؛ اینترنت حصاری برای تنهایی؛ اینترنت و تغییر در وضعیت جسمی-روانی اشاره کرده‌اند.

وظیفه‌دوست و همکاران (۱۳۹۸) با بررسی جنبه‌های اخلاقی رفتار مصرف‌کنندگی، دریافته‌اند افراد از طریق خرید تشویقی محصولات، تحریم شرکت‌ها، ساده‌زیستی

داوطلبانه، مصرف غذای آهسته و رفتارهای اخلاقی، در جهت سبک زندگی اخلاقی پیش می‌روند.

سعادت‌سیرت و فرقانی (۱۳۹۹) با بررسی الگوپذیری از رسانه‌ها دریافته‌اند جوانان و نوجوانان، متأثر از شبکه‌های اجتماعی موبایلی دچار دگرگونی در زمینه اعتقادات مذهبی، ارزش‌های اخلاقی، مصرف‌گرایی، مدگرایی و پوشش فردی، هیجان‌خواهی، انزوایطلبی و دگرگونی ارتباطات میان‌فردی شده و مواردی همچون مد و آرایش، فراغت مجازی، هواداران مجازی، به‌اشتراک‌گذاری حریم خصوصی، هیجان‌خواهی، بازی‌های آنلاین، دوست‌یابی، تغییرگرایش‌های دینی، استقلال‌گرایی، سرگرم شدن، تغییر پوشش، دگرگونی روابط خانوادگی و دسترسی آسان به اطلاعات را در سبک زندگی جدید خود به عنوان عوامل هنجارشکن و هنجاربخش برگزیده‌اند.

توکلی و همکاران (۱۴۰۰) با بررسی تأثیر میزان مصرف رسانه بر سبک زندگی، متغیر هویت اجتماعی را به‌عنوان شاخص اصلی سبک زندگی و متغیرهای مصرف فرهنگی و هویت فرهنگی را به‌عنوان شاخص اصلی الگوی مصرف رسانه معرفی نموده‌اند.

مداحی (۱۴۰۰) چالش مدگرایی را چالشی علیه معنا و عمق دانسته است که در قدرت بی‌فرهنگی و رها بودن از سنت‌های دست و پاگیر گذشته ریشه دارد.

رستمی (۱۴۰۰) با پژوهشی پیرامون مدل همزیستی انسان و فناوری‌های معنایی، محصولات معنایی را در کنار انسان، کنشگران مستقل، خودمختار و خودآگاه دانسته که قادرند در همزیستی میان انسان و فناوری، از صرف واسطه تغییر بودن فراتر رفته و حاکم بر تغییرات اجتماعی شوند.

نورانی (۱۴۰۰) شاخص‌های تأثیرگذار بر هویت را بر شکاف‌های اجتماعی و امید به زندگی تأثیرگذار دانسته است.

ذکائی (۱۴۰۱) به‌کارگیری مدل‌های توسعه غربی، فرایند تفکیک اجتماعی، تلاقی و منازعات گفتمانی و ایدئولوژیک، جنگ تحمیلی، نوسازی‌های ساختاری، فرآیندهای مربوط به جهانی‌سازی، رشد تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی نو و بازنایشی‌های

برآمده از تغییرات نقشی و کارکردی در زیست جوانی را از زمینه‌های اصلی تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های جوانان در نیم قرن اخیر دانسته و روند تاریخی تحولات ارزشی جوانان را مبتنی بر تغییر و تداوم ارزیابی نموده است.

روحانی و همکاران (۱۴۰۲) نشان داده‌اند جوان، در مرکز کشاکش پویایی‌های عاملیت و ساختار قرار دارد. جوانان سعی می‌کنند علی‌رغم فشارهای محدودکننده سیستماتیک، فضاهای تعاملی خود را بسازند، ریسک کنند، بسترها و شبکه‌های ارتباطی خود را داشته باشند که تا حد زیادی در این امر موفق بوده‌اند.

پژوهش‌های خارجی مرتبط با وجوه ذهنی سبک زندگی نیز از جهاتی قابل توجه هستند. ژيرو (۲۰۰۹) نشان داد که چگونه منطق تبیه، نظارت و کنترل، فضای غالب فرهنگ نولیبرال را تشکیل می‌دهد و ارزش‌ها و آموزه‌های مشروع‌کننده کالایی شدن، مجرمانه دیدن و سوژه مصرفی بودن را فراهم می‌کنند.

اسچالک (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «خود، دیگری و خود – دیگری: فراتر رفتن از دوگانگی خود/ دیگری در عصر آگاهی معاصر» اثرات رسانه‌های جمعی بر آگاهی، هویت و ارتباط خود/ دیگری را نشان داده است.

کاپیانن^۱ (۲۰۱۳) دریافته که جوانان شیوه‌های رسانه‌ای و سوادآموزی خود را به‌عنوان بخش مهمی از هویت، سلیقه و زندگی اجتماعی خود به مدرسه می‌برند که باعث تغییر اکولوژی رسانه‌ای مدارس، نفوذپذیری مرزهای فیزیکی مدارس و ایجاد فضاهای جدید و غیررسمی در مدرسه شده است.

بریتون (۲۰۱۸) با بررسی ابعاد عاطفی و صمیمی زندگی مردان مسلمان، دریافته است حوزه خصوصی روابط عاطفی مردان به‌عنوان حوزه‌ای از زندگی اجتماعی است و تجارب نژادپرستانه بر حوزه خصوصی تأثیرگذار است.

هاپر و همکاران (۲۰۱۹) تأثیر بالقوه شیوه‌های مصرف رسانه بر سلیقه‌های کیفی افراد را نشان داده‌اند.

هان و همکاران^۱ (۲۰۲۳) به نقش عوامل شناختی-عاطفی در سبک زندگی پرداخته و نشان داده‌اند که خلاقیت، عاطفه مثبت، خودکارآمدی عمومی و معنای زندگی دارای ارتباط مثبت هستند. یانگجو و مینها (۲۰۲۳) با برجسته‌ساختن نقش معنا در زندگی، بر نقش حفاظتی معنا در زندگی تأکید کرده و نشان دادند روابط بین فردی ارتباط نزدیکی با افزایش خطر افکار خودکشی دارند.

۳. روش پژوهش

این پژوهش از نوع کیفی و با روش نظریه‌داده بنیاد^۲ اشتراوس و کوربین^۳ انجام شده است. واکاوی داده‌ها با روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام گرفته و برای پی‌بردن به چشم‌اندازهای نظری، واکاوی ابعاد زندگی روزمره ملاک عمل قرار داشته است. مبتنی بر نظریات و جمع‌بندی مولفه‌های سبک زندگی، چشم‌اندازها شامل عقلانیت، دین، رفتارهای مذهبی، چشم‌اندازهای اخلاقی، ارزش‌ها و نگرشهای معناگرایانه مبتنی بر آراء گردن، لوید وارنر، راجر براون، جی.ای. ویل و فرن می‌باشد. مبتنی بر مصاحبه‌های عمیق با مشارکت‌کنندگان، چشم‌اندازها در قالب مفاهیمی در شرایط زمینه‌ای، علی، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها مورد بررسی قرار گرفت.

بر اساس روش نمونه‌گیری نظری^۴ و مبتنی بر مشاهدات میدانی، افرادی متنوع انتخاب شدند. برای دستیابی به حداکثر تنوع، تلاش شد تنوعی از زمان و مکان نیز مورد نظر قرار گیرد؛ مکان‌هایی شامل پارک، دانشگاه، حوزه علمیه، بازار، ایستگاه اتوبوس، اداره، کوه، گذر، کتابخانه، کافی‌شاپ، گیم‌نت، باشگاه ورزشی و ... و زمان‌های متنوع شامل صبح، ظهر، شب، نیمه‌شب، روز تعطیل، روز کاری و ... بر این اساس، انتخاب نمونه‌های مورد نظر و مصاحبه با آنها تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت.

1. Han Jiantao ,Wang Yuwei, Junni Qian, Shi Menghua
2. Grounded theory
3. Strauss and Corbin
4. Theoretical sampling

بر اساس هدفمندی که در انتخاب نمونه‌ها مدنظر بود ۲۲ مشارکت‌کننده به روش نمونه‌گیری نظری و طی فرایند تدریجی پیشرفت کار و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، در میان مشارکت‌کنندگان قرار گرفتند و مصاحبه‌های عمیق با آنها ساماندهی شد. مهم‌ترین ملاک‌ها برای نمونه‌ها شامل جنسیت، نوع پوشش و آرایش سر و صورت برای مردان و زنان، شغل، میزان تحصیلات، سرمایه اقتصادی و اجتماعی، محل سکونت، مدرک تحصیلی، مجرد و تاهل، تعداد فرزندان، میزان درآمد و محل حضور مشارکت‌کنندگان بوده است. بر این اساس از هر یک از دارندگان خصوصیت‌های زیر حداقل یک مورد در نمونه جای گرفت. بر اساس ملاک‌های یاد شده، نمونه‌ها به صورت هدفمند و در زمان‌ها و مکان‌های مختلف شهر مشهد در بازه زمانی نیمه دوم سال ۱۴۰۲ و نیمه ابتدایی سال ۱۴۰۳ به مدت یکسال انجام شده است.

برای تأمین اعتبار^۱ و روایی^۲ از طریق توصیف کامل زمینه و شرایط پژوهش و جزئیات کامل مصاحبه با مشارکت‌کنندگان سعی شد انتقال‌پذیری مطالعه افزایش یابد و تلاش شد بر اساس مقایسه تحلیلی ساختار کدها، تم‌های استخراج شده با اطلاعات خام به صورت مستمر مقایسه شوند. هم‌چنین، فرایند کدگذاری با نظر داوران متخصص جهت دستیابی به توافق، مورد بازبینی قرار گرفت. علاوه بر اعتبار و روایی، ملاک‌های ارزشیابی دیگری هم در اینجا پیگیری شده است که عبارتند از کفایت فرایند پژوهش و زمینه تجربی پژوهش.

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان

ردیف	نام	سن	تحصیلات	وضعیت تأهل	شغل
۱	محمد	۲۲	دیپلم تجربی	مجرد	آزاد
۲	مریم	۳۵	کارشناسی حقوق	طلاق‌گرفته	خانه‌دار
۳	فهیمة	۳۴	حوزوی	متاهل	خانه‌دار
۴	حسین	۳۵	کارشناس ارشد مدیریت	متاهل	کارمند
۵	عرفان	۱۹	دیپلم کامپیوتر	مجرد	آزاد - امنیت شبکه
۶	ابوالفضل	۱۸	دیپلم ریاضی	مجرد	دانش‌آموز

1. Validity
2. Reliability

ردیف	نام	سن	تحصیلات	وضعیت تأهل	شغل
۷	محمدرضا	۲۸	دیپلم ریاضی	مجرد	راننده
۸	مصطفی	۳۳	کارشناس پرستاری	مجرد	تجارت
۹	سعید	۲۶	سیکل	متاهل	راننده سنگین
۱۰	فرشته	۲۵	دیپلم	ازدواج مجدد	خانه‌دار
۱۱	تکتم	۳۱	سیکل	متاهل	آنلاین شاپ
۱۲	زهره	۳۴	کاردان ادبیات فارسی	متاهل	خانه‌دار
۱۳	زینب	۳۵	کارشناس ارشد فیزیک	مجرد	آزاد
۱۴	امیرحسین	۲۰	سیکل	مجرد	سرباز
۱۵	جمشید	۳۲	بی‌سواد	متاهل	کارگر گذر
۱۶	طاها	۱۸	متوسطه	مجرد	دانش آموز
۱۷	رضا	۳۲	دیپلم ناقص	متاهل	لوله کش
۱۸	سعید	۱۹	دیپلم ریاضی	مجرد	پشت کنکور
۱۹	ساناز	۲۵	کارشناس نقاشی	متاهل	خانه‌دار
۲۰	نجمه	۳۰	دکتری	متاهل	دانشجو
۲۱	ایمان	۲۵	کارشناسی عمران	مجرد	آزاد
۲۲	نفیسه	۳۱	کارشناسی بهداشت	متاهل	خانه‌دار

۴. یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در قالب شرایط زمینه‌ای، علّی، مداخله‌ای، راهبردها و پیامدها تحلیل شده‌اند. نقل قول‌ها به صورت نمونه‌ای ذکر شده‌اند.

۴-۱. شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای شرایط خاصی هستند که راهبردهای کنش-واکنش در آنها صورت می‌پذیرد (ازکیا، ۱۳۹۰، ۹۸). برای فهم شرایط زمینه‌ای در شکل دادن به چشم‌اندازهای جوانان، مجموعه‌ای از گفتگوهای عمیق با جوانان در میان گذاشته شد تا باورداشت‌های آنها به‌ویژه در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی مورد واکاوی قرار گیرد. بنابراین، شرایط زمینه‌ای چشم‌اندازها باز می‌گردد به آنچه جوانان در جریانی سیّال و تکرارشونده در بستری زندگی روزمره، باورهای خود را شکل می‌دهند و چشم‌اندازهای خود را به جهان فردی و اجتماعی تنظیم می‌کنند. باورها در این فضای کنش به گونه‌ای شکل می‌گیرند که جوانان به شیوه‌هایی پیچیده نسبت به موضوعات پیرامون خویش، چشم‌اندازی

خاص اتخاذ می‌کنند و بر همان اساس به تعریف رابطه خود و جهان پیرامون دست می‌یازند. در چنین شرایطی است که سنت‌های دینی و مذهبی عامه مردم، شرایط اقتصادی و سیاسی جامعه، خشونت، سردی و کمبود عواطف انسانی، موقعیت طبقاتی فرد، گروه‌های ثانویه در حال اضمحلال، ادراک یکنواختی‌های زندگی روزمره، الهام‌پذیری از تفکرات گسترده فراملی و القائات نابسامانی‌های حکمرانی ملی، پدیده‌هایی محوری و سامان‌بخش به جنبه‌های ذهنی سبک زندگی جوانان بوده‌اند و ذهنیت‌ها در چنین شرایطی سر و شکل گرفته‌اند.

من از لحاظ مذهبی معمولی‌ام یعنی پائین‌ام و خیلی پائین‌ام. به نظرم این‌طور واقعی‌تره. بیشتر می‌شه به این نتیجه رسید که داری درست پیش می‌ری. ما زیاد شنیدیم و دیدیم که این‌وری و اون‌وری، این‌جور و اون‌جور. نمیشه واقعاً این‌طوری بودن رو قبول کرد. به نظرم بالاخره هر کسی درست و غلط داره خوب. من شاید اگر بخواد روی هر دو مطالعه و بررسی کنم نظرم عوض بشه ولی خوب اصلاً شرایطش نیست که آدم بخواد کار و زندگیش رو تعطیل کنه و بیفته دنبال غلط و درست بودن اینا یا اون‌ا. همین رو خوب می‌فهمم که خوب و بد همه جا هست پس بهتره وسطش رو بگیری همین‌طور بری (محمد).

سخت‌گیری‌های که هست خوب نیست. الان شرایط جوری نیست که بشه به زور با یه جوان صحبت کرد. شاید به همین دلیل هم هست که دیگه جوون‌ها قید همه‌چیز رو می‌زنن و از همه طرف جدا می‌شن و خودشون راه خودشون رو می‌رن. وقتی می‌بینی که برای خودشون راهی رو می‌رن که آزاد بشن از این حرفا (سعید).

تو جامعه شما اگه یه آرزویی داشته باشی باید بتونی خودت اون رو برآورده کنی. هیچ‌کی به هیچ‌کی نیست... خودم می‌تونم از پس خودم بر پیام. روی کسی حساب نکنی بهتره... (طاها).

جدول ۲. شرایط زمینه‌ای چشم‌اندازهای جوانان

مقوله‌های محوری	زیرمقوله‌ها
نقش کارکردی دین در زندگی روزمره	رواج باورهای مذهبی میانه
	باورها به میزان اطلاعات عمومی و حداقلی
	باور به کارسازی‌های مذهب و دینداری
اقتصاد ناپایدار و	ادراکی از بی‌ثباتی جامعه
	موقعیت طبقاتی فرد
	چشم‌اندازی از استیصال

مقوله‌های محوری	زیرمقوله‌ها
سیاست‌های تأثیرگذار بر ادراک طبقاتی	چشم‌انداز انطباق گرایانه
	ادراک رهاشدگی در جامعه
	ادراک نابسامانی‌های نظام حکمرانی
پیشگیری ساختاری: تعامل سنت، مدرنیته و جهانی‌شدن	خشونت، سردی و بی‌عاطفگی
	گروه‌های ثانویه در حال اضمحلال
	ادراک یکنواختی‌های زندگی روزمره
	الهام‌پذیری از تفکرات گسترده فراملی

۴-۲. شرایط علی

شرایط علی، مجموعه حوادث و اتفاقاتی هستند که مسائل و مشکلات یک پدیده را ایجاد می‌کنند و به‌طور مشخص توضیح می‌دهند که چرا و چگونه افراد یا گروه‌ها به روش‌های ویژه‌ای به پدیده‌ها عکس‌العمل نشان می‌دهند (اشتروس و کوربین، ۱۹۹۸، ۱۳۰). در یک نظریه داده‌بنیاد، شرایط علی، عواملی هستند که موجب ایجاد پدیده می‌شوند و بدون وجود آنها، احتمال وقوع آن پدیده خاص منتفی می‌شود. بنابراین، شرایط علی چشم‌اندازهای جوانان در جنبه‌های ذهنی زندگی به‌ویژه عقلانیت، دین، اخلاق، ارزش‌ها و معانی، پدیده‌هایی هستند که شکل‌گیری یا استحکام نگرش را در حوزه‌های مذکور، تقویت و تولید می‌کنند. اگرچه دست‌یابی به شرایط علی بنیادین و اولیه در باورها و ارزش‌ها، امری بسیار پیچیده و پردامنه است، اما مصاحبه‌های کیفی به‌عنوان ابزاری نسبتاً مفید برای دست‌یابی به درکی قابل‌اعتنا و مستند و نزدیک به همان چیزی است که در ذهن و نگاه کنشگران اجتماعی وجود داشته است. در این شرایط، محوریت با ساختارهای کلان سیاسی و آموزشی است که در بستری از گذشته جریان داشته و به‌واسطه مدرنیته، گسترش یافته و اندیشه‌های جهانی، در ابعاد خرد ذهنی کنشگران، بروز یافته‌اند.

بابام مثل من کارگروه، بازنشسته شده، سواد نداره ولی یه جوری ما رو بزرگ کردن که ما خوب و بد رو تشخیص می‌دیم، خلاف رو می‌فهمیم ولی بعضی از این رفیقام که با هم هستیم اصلاً اینجوری نیستن، چون پدر مادر خیلی مهمه (جمشید).

برای من پول خیلی مهم نیست، اولین چیز آرامش خیاله. تو زندگی اگه آرامش نداشته باشی اصلاً لذت نمی‌بری، بدون اینکه لذت ببری زندگی چه فایده‌ای داره، بالاخره همین اگه نباشه که دیگه هیچی. من دوست دارم لذت ببرم از زندگی و اگه لذت نبری دیگه هر چی هم داشته باشی فایده‌ش چیه ... (سعید).

جدول ۳. شرایط علی چشم‌اندازهای جوانان

مقوله‌ها	زیرمقوله‌ها
سایه ساختارها بر ذهنیت‌ها	دولت‌ها
	نظام آموزشی
چهارچوب‌های سنتی در مواجهه با جهانی شدن ساختارها	خانواده
	محله
اندیشه‌های جهانی و بازتعریف خود	لذت‌گرایی
	فردگرایی

۳-۴. شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر، آن دسته از شرایطی هستند که تأثیرات شرایط علی در پدیده را افزایش، کاهش یا تغییر می‌دهند و به همراه شرایط علی، تسهیل‌کننده یا محدودکننده راهبردهای کنشگران در زمینه خاص کنش هستند. این شرایط، می‌تواند به ما توضیح دهد که چرا در جوانان شاهد انواعی از ذهنیت‌ها و چشم‌اندازها هستیم. شکل‌گیری این شرایط را می‌توان توسط مکانیسم‌های دآوری اجتماعی، هنجارهای جمعی، چارچوب‌های مفهومی ترسیم‌شده توسط جامعه و تضادهای ساختاری در میدان‌های پردامنه رسانه و باورهای سنتی-مذهبی مشاهده کرد.

من از بچگی سختی و رنج زیاد کشیدم، الان هم به جورای دیگه‌ای رنج می‌کشم و زندگی به من خوش نمی‌گذره چون می‌بینم پدر و مادرم مریض هستند و حالشون خرابه خوب حال من هم خراب می‌شه ناخودآگاه ... من اینطوری هستم با اینکه داداش دوقلوی من اصلاً اینطور نیست و بی‌خیاله نسبت به اونا. خیلی هم خوش می‌گذرونه، انگار نه انگار که اونا حالشان خوب نیست ولی من خوب این‌طوری نمی‌تونم باشم که بی‌تفاوت باشم، رنج می‌برم و با رنج هم زندگی می‌کنم (امیرحسین).

والا تو جامعه ما، متخصصان اینقدر سرشون شلوغه که نمی‌شه ازشون سؤال پرسید، چند تا شغل و این طرف و اون طرف، پست هم دارند تازه بعضی‌هاشون نوشون تو روغنه، خیلی هم به فکر مردم نیستند ... (مصطفی).

...خوب به نظر من اینکه آدم کجا بره سفر به خیلی چیزها ربط داره ولی مهمترین چیز اینه که خوب با زمانه و شرایطی که هست الکی مخالفت نکنی...یه وقتی بری سفر کربلا یا یه وقتی بری ترکیه. هر دو خوبند اما بستگی به حال و هوای جامعه و اینها داره (زهره).

جدول ۴. شرایط مداخله گر در چشم اندازهای جوانان

مقوله‌های محوری	مقوله‌های فرعی
مکانیسم‌های داوری اجتماعی	قضاوت والد یا والدین به عنوان شخصیت خودخواه
	قضاوت والد یا والدین به عنوان شخصیت نامتعادل
	شخصیت دلسوز نسبت به اطرافیان
	شخصیت دلسوز نسبت به مردم
چالش هنجارهای جمعی	مخالفت با جو و جوزدگی
	پیروی از جو غالب
چارچوب‌های مفهومی ترسیم‌شده	افق‌های ترسیم‌شده از زندگی در جهان
	افق‌های ترسیم‌شده از ظرفیت عقل در مقابل دین
	افق‌های ترسیم‌شده از قدرت رسانه‌های جهانی
تضادهای ساختاری در میدان‌های رسانه، نخبگی، و اعتقادات	شکاف متخصصین با اقشار دیگر
	شکاف متدینین و غیرمتدینین

۴-۴. راهبردها

راهبردها، تاکتیک‌ها یا روش‌هایی هستند که نشان می‌دهند چگونه اشخاص با موقعیت‌ها، مشکلات و مسائل مواجه می‌شوند. راهبردها بیانگر این هستند که آنچه مردم می‌گویند یا انجام می‌دهند، هدف‌مندانه و عامدانه است و برای حل مشکل و نیل به مقاصد مورد نظر استفاده می‌شوند. بدین ترتیب راهبردها، شیوه‌هایی هستند برای پاسخ‌دادن کنشگران به پدیده‌هایی که در زندگی روزمره رخ می‌دهند (اشتراوس و کوربین، ۱۳۹۰، ۱۳۴).

هنگامی که از راهبردها در زمینه چشم‌اندازها سخن گفته می‌شود، منظور همان راهبردهایی هستند که نحوه مواجه‌شدن جوانان با مسائل کلی و چالش‌برانگیز پیرامون‌شان را نشان می‌دهند. چشم‌اندازهای جوانان هم شامل آنهایی است که فرد آنها را از جانب خودش عنوان می‌کند و هم چشم‌اندازهایی است که فرد باور دارد، دیگران

برخوردار از آنها هستند. راهبردهای شاخص عبارت بوده‌اند از مقاومت در برابر روابط سلطه، دوگانگی‌های ساختاری در هویت فرهنگی-سیاسی، استقلال در عرصه دین و سیاست، سازگاری باز اندیشانه در مواجهه با جهان، زندگی مدار سنت‌ها، نفوذپذیری چندوجهی از چهره‌های کاریزماتیک.

سیاست رو دوست دارم اما سیاست‌مدارها رو دوست ندارم، چون می‌خوان من رو کنترل کنن... اگه من هم سیاست‌مدار بشم طبیعیه که از سیاست برای کنترل استفاده می‌کنم، یعنی مجبورم که از سیاست استفاده کنم (ابوالفضل).

به نظر من آدم خوب به انجام دادن رفتارهای مذهبی نیست، اونیه که مهمه اخلاق خوبه... من با ثواب جمع کردن که الان بعضی‌ها اینجوری فکر می‌کنن خیلی مخالفم... از نظر من اولویت اصلی، درونیات و معنویات هست که به ظاهر ترجیح داره. آدم اگه درونش رو درست کنه خیلی بهتره تا اینکه رفتارهای خوب دینی رو انجام بده اما تو دلش، به فکر مردم نباشه... (محمد).

نمی‌شه به این صحبت‌هایی که تو رسانه‌ها می‌شه اتکا کرد. هر کدوم به حرفی می‌زنن و یه فازی دارن. شما گیج می‌شی تا وقتی خودت تصمیم نگیری که کدومشون رو قبول کنی و کدوم رو رد کنی. به نظرم همه خبرها هم دروغه هم راست فقط شما باید این توانایی رو داشته باشی که صاحب تشخیص بشی (ایمان).

جدول ۵. راهبردهای جوانان در چشم‌اندازهای سبک زندگی

مقوله‌ها	زیرمقوله‌ها
مقاومت در برابر روابط سلطه	اجتناب از کنترل شدن
	اجتناب از کنترل کردن
دوگانگی‌های ساختاری در هویت فرهنگی - سیاسی	دوگانه‌گرایی مذهبی
	دوگانه‌گرایی سیاسی
	دوگانه حجاب و حیا
استقلال در عرصه دین و سیاست	تقلیدگرایی مذهبی
	تقلیدگرایی سیاسی
سازگاری باز اندیشانه در مواجهه با جهان	تطبیق درون‌گرایانه با جهان
	تطبیق با جهان از طریق به روز بودن
	نگرش سنتی به کنش‌های دین دارانه
زندگی بر مدار سنت‌ها	نگرش سنتی و رایج به زندگی روزمره
	نگرش سنتی به شیوه‌های تربیتی متداول
نفوذ چندوجهی کاریزما	باور به تأثیر چهره‌های کاریزماتیک در زمینه قدرت
	باور به تأثیر چهره‌های کاریزماتیک در زندگی روزمره

۴-۵. پیامدها

پیامدها بخش پایانی مدل پارادایمی در نظریه داده‌بنیاد اشتراوش و کوربین محسوب می‌شوند (ازکیا، ۱۳۹۰، ۱۳۴). بدین ترتیب، پیامدها نتیجه راهبردهای انتخاب‌شده‌ای است که کنشگران آنها را به‌عنوان چهارچوب ذهنی خویش برگزیده‌اند. بدیهی است هم‌چنان که در مورد راهبردها نیز گفته شد، همه پیامدها در مورد تمام مشارکت‌کنندگان بروز و ظهور نداشته است، زیرا شرایط زمینه‌ای، علی و مداخله‌گر به‌صورت یکسان در سبک زندگی آنها پدیدار نشده‌اند. پیامدهای مهمی که چشم‌اندازهای جوانان را در این زمینه درنور دیده است را می‌توان در پدیده‌هایی همچون مقاومت در برابر الگوهای مرسوم موفقیت و معنابخشی، ابهام نسبت به آینده در سطوح خرد و کلان، مقصر دانستن نظام سیاسی و آسایش طلبی دانست.

من لباسی رو بینم و خوشم بیاد اون رو می‌خرم، کلاً اون لباسی که دلم بخواد مهمه. مهمه، لباسی که تو خیابون می‌پوشم شیک و خاص باشه و دیده بشه (مریم).

همیشه دوست دارم لباسم لاکچری باشه، به‌روز باشم البته اسم خیلی از مدل‌ها رو نمی‌دونم ولی می‌تونم بفهمم که کدوم خواسته من رو تأمین می‌کنه (امیرحسین).

من بین خانم‌ها کسی رو شیک می‌دونم که بی حجاب باشه. خیلی با داشتن حجاب نمی‌شه کسی رو شیک دونست ... (فهمیه).

جدول ۶. پیامدهای سبک زندگی

مقوله‌ها	زیرمقوله‌ها
مقاومت در برابر الگوهای مرسوم موفقیت و معنابخشی	نگرش منفی به ابراز هیجانات
	نگرش منفی به آینده
	نگرش منفی به شیوه‌های موفقیت
	نگرش منفی به باورهای سنتی
ابهام آینده در سطوح خرد و کلان	سردرگمی نسبت به آینده
	سردرگمی نسبت به آینده جامعه
	مقصر دانستن دولت‌ها
	مقصر دانستن دستگاه حاکمیت
نظام سیاسی به مثابه مقصر	تقدیرگرایی سنتی مذهبی
	تقدیرگرایی غیرمذهبی
	آسایش طلبی توأم با تلاش
	آسایش طلبی توأم با ناامیدی
جبرگرایی عرفی و غیرعرفی	
آسایش طلبی: کنشگری و انفعال	

۴-۶. مقوله هسته

پدیده‌های اجتماعی که در عرصه شرایط زمینه‌ای نقش‌آفرینی می‌کنند، در تعاملی پویا و چندلایه با وقایع کلان و ساختاری همچون نهاد سیاسی یا دولت، نظام آموزشی، خانواده و محله زندگی فرد هستند که از یک‌سو فرزندان سنت و از سوی دیگر فرزندان اندیشه‌های بازتولید‌شده در مدرنیته مانند لذت‌گرایی و فردگرایی هستند. این‌گونه است که ساختارها همچون چتری بر ذهنیت جوانان سایه افکنده‌اند، چارچوب‌های سنتی در مواجهه تنگاتنگ با فرایندهای جهانی به حیات عینی-ذهنی کنشگران جهت می‌دهند و اندیشه‌های جهانی که توسط فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی به‌صورتی فراگیر بازنشر می‌شوند، بازتعریف مداوم فرد از خود و جهان را رقم می‌زنند.

در این فضای پیچیده و لایتناهی، ذهنیت‌ها دستخوش مداخله پدیده‌های دیگری می‌شوند که از مکانیسم‌های دآوری اجتماعی تا تضادهای ساختاری در میدان‌های اجتماعی رسانه و باورهای ذهنی در نوسان هستند. در چنین شرایطی، قضاوتی که جوان از شخصیت اجتماعی-خانوادگی والد یا والدین خویش به‌عنوان شخصیت‌های خودخواه یا نامتعادل حاصل کرده است، قضاوتی که از جامعه در مورد شخصیت خویش به‌دست آورده است، شناختی که از جو غالب در جامعه ادراک کرده و نسبت به آن موضع‌گیری نموده است، اطلاعاتی که از ابعاد تحول‌یافته زندگی در دهکده جهانی به‌دست آورده است، فهم تازه‌ای که از ظرفیت عقل در مقابل دین ادراک نموده است، مشاهدات و مستندات که از قدرت رسانه‌های جهانی در برابر خویش درمی‌یابد و در نهایت شکافی که میان متخصصین با دیگر اقشار یا میان مذهبی‌ها و افراد غیرمذهبی مشاهده و برداشت نموده است، ذهنیت‌ها، باورها و چشم‌اندازهایش را به‌سوی زوایا و مناظر خاصی متوجه می‌سازند.

جوانان در چنین شرایط پرتلاطم، وسیع و گسترده‌ای برای پیشبرد اهداف، تأمین نیازها، گذار از رنج‌ها و دستیابی به امور مطلوب، به شیوه‌هایی از تعامل ذهنی روی می‌آورند که در آنها مقاومت در برابر فشارهای هنجاری، پذیرش و تطبیق با دوگانگی‌های ساختاری در زمینه هویت فرهنگی-سیاسی، تلاش برای کسب استقلال

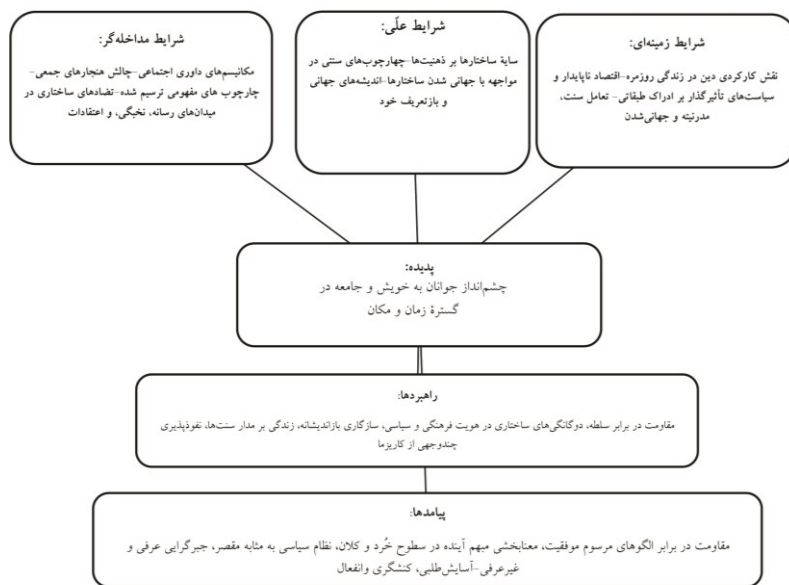
در عرصه دین و سیاست، سازگاری باز اندیشانه در مواجهه با جهان، تعامل انعطاف‌پذیر با سنت‌ها و پذیرش نفوذ چهره‌ها، پدیده‌هایی غالب محسوب می‌شوند و نتایج حاصل از آنها به پیامدهای تأثیرگذار و قدرتمندی منتهی می‌شوند که از میان آنها می‌توان به پدیده‌هایی اشاره کرد که قدرتمندانه و گسترده، چشم‌اندازهای جوانان را متأثر نموده است. همچون مقاومت معنادار در برابر الگوهای هنجاریِ موفقیت، ابهام نسبت به آینده، مقصّر دانستن مطلق نظام حکمرانی نسبت به تمامی رنج‌ها، کمبودها و ناکامی‌ها و در نهایت نوعی نگاه به زندگی که تحمل هرگونه رنج یا مدارا را برتابیده و نوعی آسایش طلبی و راحتی را در کانون تمرکز قرار می‌دهد

بر اساس واکاوی مفاهیم و فرایند غوطه‌ور شدن در داده‌ها و با رعایت اصول حاکم بر نظریه داده‌بنیاد، میتوان شکاف‌های ساختاری و چشم‌اندازهای متناقض جوانان را که بازتابی از تعارض سنت و مدرنیته و برآمده از ناامیدی‌ها و سرخوردگی‌های اجتماعی است، را به‌عنوان مقوله هسته معرفی کرد.

۴-۷. الگوی پارادایمی پژوهش

الگوی پارادایمی، مدلی نظری-تحلیلی است که پیرامون مقوله هسته شکل می‌گیرد و روایت توصیفی از پدیده مرکزی را بیان می‌کند. اجزای این مدل شامل شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط زمینه‌ای، پدیده، راهبردها و پیامدها می‌باشند (محمدپور، ۱۳۹۸: ۲۹۸). هسته مرکزی در این الگو، همان «روایت داستان»^۱ است که در نظریه داده‌بنیاد با عنوان پدیده مرکزی، مفهوم‌سازی می‌شود و به آن «شرح داستان»^۲ گفته می‌شود. هدف از طراحی این الگو، دستیابی به انسجام و یکپارچگی در یافته‌های تحقیق است. در این الگو، شرایط علی بر پدیده محوری تأثیر می‌گذارند، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای و شرایط مداخله‌ای بر راهبردها تأثیر می‌گذارند و راهبردها نیز بر پیامدها تأثیر می‌گذارند (کراسول، ۲۰۰۵، به نقل از: دانائی فرد و امامی، ۱۳۸۶، ۸۵).

1. Narration of Story
2. Description of Story

نمودار ۱. مدل پارادایمی پژوهش

۵. نتیجه‌گیری

حیات اجتماعی جوانان در شرایطی است که دین امری جدی، کارکردی، فردی و اطمینان‌بخش است. در این وضعیت، هجوم قدرتمندانۀ مدرنیته از طریق رسانه‌ها، عمدتاً به عناصر محتوایی دین وارد شده است و اصل دین و حضور آن در حیات فردی و اجتماعی، هم‌چنان مناقشه‌ناپذیر قلمداد می‌شود. در این شرایط، چشم‌اندازهای فردی به دین نه از منظر سلبی-ایجابی بلکه از منظر چگونگی اجرا و افزایش فوائد آن صورت می‌گیرد. به علاوه، دین در ساحت امور فردی، شهودی و اخلاقی امری باورپذیرتر و حیاتی قلمداد می‌شود در حالیکه ساحت‌های اجتماعی، اقتصادی و کلان آن، امری مورد تردید و خدشه‌پذیر پنداشته می‌شود. این بخش از یافته‌ها با برخی نظریات مانند نظریهٔ دین نامرئی (لاکمن، ۱۹۹۸)، اشکال جدید دین (برگر، ۱۳۸۴)، دین به مثابهٔ زنجیره حافظه (دیوی، ۱۹۹۹)، رمزگذاری و رمزگشایی (هال، ۱۳۸۲)، دین و مقاومت

در زندگی روزمره (فیسک، ۱۳۸۰)، دین به مثابه فرهنگ مصرفی (فدرستون، ۱۹۹۱)، دین پسامدرن (باومن، ۱۹۹۹) و جمع‌های عاطفی (هترینگتون، ۱۳۸۶) اشتراک دارد. هم‌چنین در این راستا می‌توان به یافته‌های پژوهشی متعددی مانند آزاد ارمکی و غیاثوند (۱۳۸۱)، عظیمی‌هاشمی (۱۳۸۳)، کاظمی و فرجی (۱۳۸۸)، شجاعی‌زند و رستگاری (۱۳۹۳)، شجاعی‌زند و حسن‌پور (۱۳۹۳)، محدثی‌گیلوانی و همکاران (۱۴۰۰) و پرور و موحد (۱۴۰۱) اشاره کرد. یافته‌های حسن‌پور و معمار (۱۳۹۴) در زمینه دینداری جوانان، دین را امری شخصی، غیرالزام‌آور، خصوصی، سلیقه‌ای، گزینشی، مبتنی بر تعقل، خرد فردی و همراه با نپذیرفتن دگرسالاری نهادهای دینی نشان داده‌اند.

از دیگر عناصر نقش‌آفرین در حیات اجتماعی کنشگران جوان، ادراکی است که آنها از تورّم و وضعیت ناپایدار اقتصادی جامعه داشته‌اند. شکل‌گیری این ادراک که به وساطت رسانه‌های برون‌مرزی و شبکه‌های اجتماعی تشدید یافته است، به ایجاد چشم‌اندازی شکننده و نامطمئن نسبت به سایر ابعاد حیات اجتماعی ختم شده است. در این چشم‌انداز، اقتصاد و متغیرهای اقتصادی به‌عنوان زیربناهای هرگونه تحولی در زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، خانوادگی و... در حال و آینده به‌شمار رفته و هرگونه تغییر اقتصادی به‌عنوان پیشران تغییرات دیگر نگریسته می‌شود. این بخش از یافته‌های پژوهش، با برخی رویکردهای نظری مدرن مانند نظریه میدان بوردیو همراستاست. او میدان اقتصادی را دارای نقش غالب در جامعه در نظر می‌گرفت (بوردیو و وکانت، ۱۹۹۲، ۱۴۱) و در تحلیل‌های خود، این میدان را اصلی‌ترین عامل تقسیم‌بندی در نظر می‌گرفت (بوردیو، ۱۹۸۹، ۴۰۹). نظریه‌گیدنز در زمینه تعیین معیارهای هویتی در چهارچوب زمان و مکان به‌واسطه درک و ارزش‌گذاری محصولات فرهنگ مادی و نظریه‌گلدتروپ (۱۹۷۸) درباره ضرورت در نظر گرفتن زمینه‌های اجتماعی گسترده در فهم نقش تورّم نیز قابل اشاره‌اند. پژوهش‌های متعددی نیز به یافته‌های مشابهی اشاره داشته‌اند: گاریو و ملینکو (۲۰۱۶)، استوک و واتسون (۲۰۱۶)، بیانچی و سیولی (۲۰۱۵)، زبیری و ابراهیمی‌پور (۱۳۹۴) و

دین محمدی و قربانی (۱۳۹۵). به عنوان نمونه افراسیابی و بهارلویی (۱۳۹۹) در بررسی پیامدهای تورم اقتصادی بر جوانان طبقه پائین به مضامینی مانند بحران انگیزه، بزرگسالی زودرس، عطش پول، غلتیدن در ابهام و روزمرگی، عادی پنداری، قناعت پیشگی و ناهنجاری تعاملی اشاره داشته اند.

از دیگر عناصر سازنده چشم اندازهای جوانان، جایگاه طبقاتی و ادراکی است که آنها از وضعیت طبقاتی خویش به دست آورده اند. یافته ها نشان می دهند که اطلاعاتی که جوانان از وضعیت فاصله یا شکاف های اجتماعی^۱ در سطح جامعه دارند، از سوئی آنها را نسبت به جایگاه خویش در جامعه دچار احساس سرخوردگی، خشم و ناامیدی و از سوی دیگر، آنها را نسبت به وسایل هنجارمند و قانونی پیشرفت طبقاتی مردد کرده است. در چنین شرایطی، نوعی احساس نارضایتی وسیع در همه جوانان قوام یافته است که تصور هرگونه اطمینان خاطر را نسبت به شرایط رضایت بخش زندگی از جوانان سلب نموده است. بنیان گذاران جامعه شناسی با تحلیل بازتاب تعارض ها و تضادهای مهم جامعه مدرن در آگاهی کنشگران و سازماندهی اجتماعی متعاقب آن، اولین نظریه پردازان شکاف اجتماعی هستند (سرخوش، ۱۴۰۰). شکاف های اجتماعی به تفاوت های عمده و نامتوازن بین گروه های مختلف در زمینه های مختلفی مانند درآمد، ثروت، دسترسی به آموزش و خدمات بهداشتی، اشتغال و فرصت های شغلی و قدرت سیاسی اشاره دارند (بشیری و قاضیان، ۱۴۰۰). لیپست و روکان^۲، شکاف اجتماعی را تمایز یا گسستگی عمده در اجتماع (جنسیت، طبقه، نژاد، قومیت، زبان، مذهب و...) می دانند که سبب ساز رقابت گروه های متعارض، هویت یابی آنان و سازماندهی شان در قالب احزاب، تشکلهای و جنبش های اجتماعی است. مرتن نیز با تکمیل نظریه دورکیم، ادراک افراد از شرایط آنومیک را مسبب کنش هایی از نوع شورش یا انزوا دانسته است. پژوهش های فراوانی نیز در این زمینه انجام شده اند که مؤید یافته های پژوهش حاضر

1. Social Cleavage

2. Lipset & Rokkan

هستند؛ صادقی (۱۴۰۰) با بررسی شکاف‌های اجتماعی، مهم‌ترین موانع تحقق حقوق شهروندی زنان را ایهام قانونی، رویه‌های فراقانونی، تعدد و تعارض قوانین و بی‌ثباتی کار معرفی کرده است؛ مالجو (۱۴۰۰) مهم‌ترین عوامل نابرابری در ایران را تصاحب‌های ناشی از سلب مالکیت از توده‌ها، کالایی ساختن نیروی کار و کالایی ساختن طبیعت معرفی کرده است و سلامت (۱۴۰۰) با آتش زیرخاکستر دانستن شکاف‌های طبقاتی در ایران به تحلیل نابرابری‌های طبقاتی بر مبنای نابرابری درآمدی و موقعیت شغلی پرداخته و فروزان (۱۴۰۰) شکاف تحصیلات در ایران را مطالعه کرده است.

تعامل یا تقابل سنت و مدرنیته در زندگی روزمره، عناصر دیگری هستند که ذهنیت جوانان را به خود مشغول کرده است. بخش مهمی از زمینه‌های چنین برداشت‌هایی را می‌توان به پیشینه سنت‌ها و مذهب در ایران مربوط دانست و بخش دیگر به شدت و حجم تغییراتی است که مدرنیته و فناوری‌های نوین به جامعه تحمیل کرده است. در این شرایط، کنشگران، به انوعی از تلفیق دین، سنت و مدرنیته به‌عنوان رویکردهایی ضروری برای زندگی، باورمند می‌شوند که به انوعی از چشم‌اندازها مبتنی بر سهم و ماهیت این سه عنصر ختم شده‌اند. بدیهی است هر یک از این رویکردها، وابسته به ذهنیت‌های افراد به چیستی دین، سنت و مدرنیته هستند که به انوعی از چشم‌اندازها منتهی شده‌اند. در این طیفِ نگرش‌ها، کمتر می‌توان افرادی را مشاهده کرد که در دو سوی طیف قرار داشته باشند بلکه اغلب افراد در میانه این طیف قرار دارند. این بخش از یافته‌ها، مغایر با برخی رویکردهای کلاسیک جامعه‌شناسی (مارکس، کنت و تیلور) است که رشد مدرنیته را عامل نابودی دین می‌دانستند و همسو با نظریاتی (برگر، ووتنو و لاکمن) است که بقای دین و سنت‌ها را توأم با رشد مدرنیته مورد توجه قرار داده‌اند. در زمینه نظریات گروه دوم، گیدنز بر این باور است که دین در آستانه نابودی نیست و هنوز هم توان پاسخگویی به برخی از پرسش‌های وجودی انسان را دارد. عرفی‌شدن دین^۱ یک تحول فرهنگی و اجتماعی است که صرفاً نفوذ دین را بر سایر حوزه‌های زندگی اجتماعی

کاسته ولی اندیشه و عمل دینی را کاملاً نابود نکرده است (گیدنز، ۱۳۸۲). یافته‌های پژوهشی قابل اعتنائی نیز در این زمینه وجود دارند که از میان آنها می‌توان به طالبان و رفیعی‌بهابادی (۱۳۹۶)، سراج‌زاده و پویافر (۱۳۹۱)، افشارکهن و همکاران (۱۳۹۰)، پویافر و داوری‌مقدم (۱۳۹۴) اشاره کرد. در یک نمونه از این پژوهش‌ها، شجاعی‌زند و همکاران (۱۳۸۹) نشان داده‌اند جهانی‌شدن فرهنگی، در جوامعی که از نظر مذهبی همگون می‌باشند، اثر عرفی‌ساز بسیار بیشتری به نسبت جوامع ناهمگون مذهبی دارد. بخش قابل اعتنائی از چشم‌اندازهای جوانان نسبت به خویشتن در تقابل با جامعه و ساختارها شکل گرفته است. ساختارهای کلان اجتماعی مانند نهاد آموزشی، نهاد سیاسی و نهاد بین‌المللی، فرد را در موضعی انفعالی و تاحدودی خنثی نسبت به اینگونه ساختارها قرار داده است. در واقع ساختارهای اجتماعی به مثابه واقعیت‌های اجتماعی دورکیم، نوعی از فشارها را بر افراد وارد می‌کنند که فردیت‌ها در جامعه هضم و حل می‌شوند و فرد برای اراده، آزادی و اختیار خویش، شأن و جایگاهی قائل نخواهد بود. در اینجا تفاوتی که با دیدگاه‌های دورکیم وجود دارد این است که افراد، چنین فشارهای ساختاری را به‌وضوح درک می‌کنند و این ادراک، آنها را دچار رنجش خاطر می‌سازد. بدین ترتیب، قدرت ساختارها از دید جوانان، امری زائد و قهرآمیز است که رشد و تعالی افراد را با محدودیت مواجه می‌سازد. به‌صورت کلی، رویکردهای کلاسیک جامعه‌شناسی، با نگاهی ساختارگرایانه، نقش عاملان انسانی را نقشی حداقلی و تبعی دانسته‌اند؛ اگرچه نظریات مدرن و فرامدرن جامعه‌شناسی، چنین نقش غالبی را تعدیل نموده‌اند. از دیدگاه نظریه‌پردازان کلاسیک مانند پاسونز، کنش اجتماعی عنصر اصلی است نه فرد. فرد به‌عنوان کنشگر اجتماعی دارای خلاقیت، اختیار و نیروی ارزشیابی است اما این ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است که کنش وی را شکل می‌دهد (توسلی، ۱۳۸۰، ۲۴۱). اما از دیدگاه نظریه‌پردازان مدرن، نقش کنشگران تاحدودی تعدیل شده، در نظر گرفته می‌شود. گیدنز در نظریه ساخت‌یابی، با نفی تبیین ساختاری محض، افراد و اعمال آنها را دارای نقش غیرقابل انکار دانسته است که باید در تبیین

حوادث اجتماعی به آن توجه شود (کرایب، ۱۳۸۱، ۱۳۶). فراستخواه (۱۴۰۰) در پژوهش خود دریافته است که فعال شدن چرخه‌های کنش خلاق معناساز و ارتباطی علوم انسانی قادرند در حد متغیرهای تعدیل کننده و عوامل مداخله وارد جریان بشوند و یا به صورت راه انداز عمل کنند و در جابه جایی متغیرهای مستقل یعنی ساختارهای صلب اثر بگذارند. یافته‌های پژوهش همسو با پژوهش‌های فراوانی مانند سراج‌زاده و بابائی (۱۳۸۹)، سجادزاده و اریس (۱۳۹۴)، قانعی‌راد (۱۳۹۵)، جوادی یگانه و راغب (۱۴۰۳) و عنبری و ایار (۱۴۰۳) تلقی می‌شود.

به واسطه رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی، اندیشه‌های غالب در فضای گسترده بین‌المللی، دارای بروز و ظهور محلی شده‌اند. افراد متأثر از اندیشه‌هایی که دارای پشتوانه رسانه‌ای قدرتمندی هستند، خود را در مواجهه با جهان، بازتعریف و بازاندیشی می‌کنند و مبتنی بر بازخوردهایی که از جامعه نسبت به اینگونه اندیشه‌ها دریافت می‌نمایند، ذهنیت‌های خود را تنظیم می‌کنند. مبتنی بر یافته‌ها، اصالت لذت و اصالت آزادی را می‌توان از مهم‌ترین مکاتب فکری دانست که کنشگران در ضرورت و قطعیت آنها کمترین ابهام را داشته و بر اساس باور به قطعیت و ضرورت این رویکردهای نظری، چشم‌اندازهای خویش را ساخته و پرداخته‌اند. بدین ترتیب، هویت افراد هم بر اساس خودآگاهی و هم توسط شرایط و موقعیت‌های اجتماعی در زمان و مکان شکل می‌گیرد (گیدنز، ۱۳۷۸، ۸۱). گیدنز، شکل‌گیری هویت اجتماعی کنشگران را در پیوند با مفاهیمی مانند «ازجاکندگی»^۱ توضیح داده است. بیرون کشیدن روابط اجتماعی از بافت‌های محلی و جانداختن مجدد آنها در تکه‌های نامعینی از زمان و فضا به وسیله نشانه‌ها و نظام‌های کارشناسی از ابعاد این فرایند هویت‌ساز هستند. بررسی تأثیرات رسانه بر شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی را می‌توان در انبوهی از پژوهش‌ها مشاهده کرد: کاظمی‌پور و همکاران (۱۳۹۸)، نصری و همکاران (۱۴۰۰)، ملاعباسی و جعفری (۱۴۰۱)، ایمان و همکاران (۱۴۰۱)، علیزاده و همکاران (۱۴۰۲) و... گودرزی و

نیازی (۱۴۰۳) در بررسی نقش اینستاگرام در بازتولید ارزش‌های نئولیبرال نشان داده‌اند سیالیت اخلاقی، دموکراتیزه‌شدن شهرت، سلبریتیزه‌کردن بدن، بازاندیشی معرفتی، خودشیفتگی مجازی، دیجیتالی‌شدن امر روزمره، بودن مصرفی، اقتصادمحورشدن خانواده، معنویت مجازی، ایدئولوژی پساحریم شخصی و فرسودگی اطلاعاتی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ارزشی جهان‌بینی نئولیبرال هستند که در فضای شبکه اجتماعی اینستاگرام در جامعه ایرانی بازتولید می‌شوند. هم‌چنین، شرایط زیست اجتماعی به‌ویژه برای جوانان به‌گونه‌ای پیش رفته است که تأثیرپذیری آنها از مکانیسم‌های قدرتمند داور اجتماعی که هم توسط نهادهای سنتی دآوری و هم توسط نهادهای مدرن دآوری صورت می‌گیرند، چشم‌اندازهای ایشان را هدایت و راهبری می‌نماید. مهم‌ترین منابع سنتی دآوری در اختیار نهاد خانواده و مهم‌ترین منابع مدرن دآوری در اختیار برخی شبکه‌های اجتماعی به‌ویژه اینستاگرام بوده است.

در پایان، با ترکیبی از مجموعه پدیده‌های متنوع و پیچیده‌ای که حیات فردی و اجتماعی کنشگران را در ساحت‌های گوناگون متأثر نموده است، باید گفت که هستی و هویت فردی و اجتماعی جوانان در آمیزه‌ای از کنش و واکنش‌ها، ذهنیت و عینیت‌ها، گذشته و آینده، ماده و معنا، محلی و جهانی، عوامل شناخته‌شده و ناشناخته، امور شفاف و امور غیرشفاف شکل گرفته و می‌گیرند و دست‌یابی به شناختی عمیق، همه‌جانبه و قابل اتکاء در زمینه جوانان، نیازمند مجموعه‌ای از مطالعات تلفیقی، علمی و عمیق است.

یکی از جنبه‌هایی که امروزه بیش از گذشته، مورد توجه است، برقراری ارتباط میان دانش و اجراست. در این زمینه همواره تأکید می‌شود که پژوهش‌ها باید بتوانند راهکارهای مشخص و قابل اجرا برای کاهش مسائل و مشکلات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... ارائه نمایند. بر همین مبنا پیشنهاداتی قابل طرح است.

اولین موضوع، تدوین بانک مسائل اجتماعی اولویت‌دار کشور است زیرا اولین اقدام برای ورود به عرصه اجرایی نمودن پیشنهادات، این است که بانک جامع و به‌روزی از

مسائل اجتماعی تدوین شود تا مبنایی برای اجرای پژوهش‌ها باشند. بدیهی است بر اساس نظریه‌های جامعه‌شناختی کلاسیک و مدرن، می‌توان هم، ریشه بسیاری از مسائل امروز در جوامع را در سبک زندگی جستجو کرد و هم راهکارها را. بدین ترتیب اولین گام برای حرکت در مسیر پژوهش‌های کاربردی پذیر این است که مبتنی بر مسائلی باشند که توسط کارشناسان و متخصصان، شناسایی شده‌اند.

دومین موضوع، تمرکز بر تغییر سبک زندگی برای کاهش آسیب‌های اجتماعی است. بر این اساس باید از نگرستن به سبک زندگی به عنوان متغیری وابسته، به نگرشی به سبک زندگی تغییر جهت داده شود که سبک زندگی را متغیری مستقل می‌داند، زیرا در سبک زندگی ظرفیتی وجود دارد که بیش از تأثیرپذیری، تأثیرگذار است. متأسفانه بسیاری از پژوهش‌هایی که تاکنون در ایران به انجام رسیده‌اند، مبتنی بر پیش‌زمینه‌ای نظری هستند که سبک زندگی را در انتهای زنجیره وقایع و مسائل اجتماعی قلمداد می‌کنند و بر اساس چنین رویکرد منفعلانه‌ای به سبک زندگی، نقش ممتاز و فعال سبک زندگی در تحول‌آفرینی و رفع یا کاهش آسیب‌های اجتماعی نادیده گرفته می‌شود یا کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد.

سومین عرصه پیشنهاد را می‌توان مطالعه میزان تأثیر برنامه‌های توسعه کشور بر سبک زندگی دانست. یکی از مفروضات قطعی مطالعات سبک زندگی این است که اجرای سیاست‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... می‌تواند سبک زندگی را دچار تغییرات قابل توجهی نماید. به عنوان نمونه، سبک زندگی سلامت‌محور متأثر از سیاست‌های کلان کشور، طی چند سال اخیر، مورد توجه بیشتری قرار گرفته است در حالیکه در سال‌های دورتر، چنین تمرکزی بر موضوع یاد شده در سیاست‌های ملی، نبوده است. هم‌اکنون نیز با اجرای برنامه هفتم توسعه در ایران، زمینه‌ای برای مطالعه جدی سبک زندگی فراهم شده است تا بتوانیم ضمن شناختی عمیق از زوایای پنهان سبک زندگی، زمینه تحقق روزافزون این سند را فراهم آوریم.

درصد مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: طراحی پژوهش و نگارش مقاله (۶۰٪)

نویسنده دوم: ویرایش نهایی و نظارت علمی (۴۰٪)

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تعارض منافع در خصوص این پژوهش وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش هیچ‌گونه حمایت مالی از سازمان‌های دولتی، خصوصی یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

استفاده از هوش مصنوعی

در این پژوهش، از ابزارهای هوش مصنوعی استفاده نشده است.

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

منابع

- اباذری، یوسفعلی (۱۳۹۳). جامعه بازار. در: غلامرضا غفاری و محمدرضا جوادی یگانه (سرویراستار)، گزارش وضعیت اجتماعی کشور (صص ۲۰۸-۲۰۳). تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- ابراهیمی، قربانعلی؛ و بهنوی گدنه، عباس (۱۳۸۹). سبک زندگی جوانان: بررسی جامعه‌شناختی سبک زندگی و مؤلفه‌های آن در بین دختران و پسران شهر بابلسر. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۶(۱۸)، ۱۶۰-۱۳۵.
- افراسیابی، حسین؛ و بهارلونی، مریم (۱۳۹۹). پیامدهای تورم در زندگی روزمره جوانان طبقه پایین. جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۱(۴)، ۲۳-۴۴.
- افشارکهن، جواد؛ بلالی، اسماعیل؛ و سلیمان‌پور، محمدعلی (۱۳۹۰). بررسی وضعیت عرفی شدن دانشجویان و برخی عوامل مؤثر بر آن (در میان دانشجویان دختر و پسر دانشگاه بوعلی سینا). جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۲(۱)، ۱۵۸-۱۳۵.
- اکبری، حسین؛ و تیموری، محمود (۱۳۹۷). فراتحلیل پژوهش‌های سبک زندگی با تأکید بر میزان اثرپذیری از شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان (بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۸۰). پژوهش‌های ارتباطی، ۲۵(۲)، ۲۸-۹.
- انصاری، محمدرضا؛ و کاظمی‌پور، شهاب؛ و علی‌محسنی، رضا (۱۳۹۹). مطالعه جامعه‌شناختی منابع هویتی دانشجویان دانشگاه تهران. مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۶(۳)، ۲۹۳-۲۶.
- ایمان، محمدتقی؛ و مرحمتی، ندا (۱۳۹۳). تبیین جامعه‌شناختی گرایش جوانان به سبک زندگی مدرن در شهر شیراز. جامعه‌شناسی کاربردی، ۳(۲۵)، ۱-۲۰.
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۶). الگوهای سبک زندگی در ایران. در: ابراهیم حاجیانی، الگوهای سبک زندگی ایرانیان (صص ۳۴-۱۵). تهران: نشر مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- چاوشیان، حسن (۱۳۸۱). سبک زندگی و هویت اجتماعی مصرف و انتخاب‌های ذوقی به عنوان شالوده تمایز و تشابه اجتماعی در دوره اخیر مدرنیته (پایان‌نامه دکتری)، دانشگاه تهران.
- چنی، دیوید (۱۳۷۸). سبک زندگی (ترجمه علیرضا چاوشی). تهران: نشر دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی وزارت فرهنگ و ارشاد.
- ذکائی، محمدسعید (۱۴۰۱). ارزش‌ها و سبک‌های زندگی جوانان ایرانی در نیم‌قرن اخیر: تداوم‌ها و گسست‌ها. فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۹(۹۹)، ۴۷-۸۸.

راغب، علی؛ و جوادی‌یگانه، محمدرضا (۱۴۰۳). پذیرش بی‌عدالتی اقتصادی در ذهنیت ایرانی. مطالعات جامعه‌شناختی، (۱)۳۱، ۷۹-۹۹.

رایمر، بو (۱۳۸۴). فرهنگ جوانان در مدرنیته متأخر (ترجمه جمعی از نویسندگان). تهران: نشر سازمان ملی جوانان.

سراج‌زاده، سیدحسین؛ و پویافر، محمدرضا (۲۰۱۲). مطالعه عرفی‌شدن در میان ایرانیان مسلمان؛ مقایسه بین نسلی در تهران بزرگ. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴(۴)، ۶۵-۸۸.

طالبان، محمدرضا؛ و رفیعی بهابادی، مهدی (۱۳۹۶). تحلیلی بولی و کلان‌نگر از عرفی‌شدن در ایران. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، (۱۰)۴، ۳۲-۹.

عالم‌زاده، مریم؛ و رستگاری، ثمینا (۱۳۹۳). دین‌داری جوانان، ایده‌آل‌ها و واقعیت‌ها بررسی محدودیت‌های گفتمان‌های دینی در تحلیل دین‌داری جوانان شهر تهران. مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۱(۲)، ۱۵۹-۱۸۸.

گزارش کشوری پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، موج سوم (۱۳۹۵). وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

الهی‌خراسانی، علی؛ و عزیزی، علیرضا (۱۳۹۷). سبک زندگی؛ مفهوم‌شناسی و نظریه‌ها. مشهد: به نشر.

Bell, D., & Hollows, J. (2005). *Ordinary lifestyles: Popular media, consumption and taste*. McGraw-Hill Companies.

Bennett, A. (2018). Conceptualising the relationship between youth, music and DIY careers: A critical overview. *Cultural Sociology*, 12(2), 140-155. <https://doi.org/10.1177/1749975517750760>

Britton, J. (2019). Muslim men, racialised masculinities and personal life. *Sociology*, 53(1), 36-51. <https://doi.org/10.1177/0038038518772480>

Cicchelli, V., & Octobre, S. (2017). Aesthetico-cultural cosmopolitanism among French young people: Beyond social stratification, the role of aspirations and competences. *Cultural Sociology*, 11(4), 416-437. <https://doi.org/10.1177/1749975517723951>

Driezen, A., Clycq, N., & Verschraegen, G. (2023). In search of a cool identity: How young people negotiate religious and ethnic boundaries in a superdiverse context. *Ethnicities*, 23(1), 3-25. <https://doi.org/10.1177/14687968221080241>

Fraser, A., Cheuk, E., & Li, Y. (2017). The second life of Kowloon Walled City: Crime, media and cultural memory. *Crime, Media, Culture*, 13(2), 217-234. <https://doi.org/10.1177/1741659016680298>

- Hood, M. M. (2021). Instagram versus reality: The design and use of self-curated photo elicitation in a study exploring the construction of Scottish identity amongst personal style influencers on Instagram. *Qualitative Research*, 21(6), 865–889. <https://doi.org/10.1177/1468794120961856>
- Jensen, M. (2007). Defining lifestyle. *Environmental Sciences*, 4(2), 63–73. <https://doi.org/10.1080/15693430701454580>
- Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121–140. <https://doi.org/10.2307/2787065>
- Lawrence, E., Mollborn, S., Goode, J. A., & Pampel, F. C. (2020). Health lifestyles and the transition to adulthood. *Socius*, 6, 1–17. <https://doi.org/10.1177/2378023120982355>
- Rimmer, M. (2010). Listening to the monkey: Class, youth and the formation of a musical habitus. *Ethnography*, 11(2), 255–283. <https://doi.org/10.1177/1466138110362209>
- Wilska, T. A., Holkkola, M., & Tuominen, J. (2023). The role of social media in the creation of young people's consumer identities. *SAGE Open*, 13(2), 1–14. <https://doi.org/10.1177/21582440231177003>